

Akbaraliyeva Sarvinoz Umid qizi

E-mail: Kimsulli301@gmail.com

Eurasian Multidisciplinary University, O‘zbekiston, Toshkent

Yo‘nalish: Davolash ishi

Annotatsiya: *Til osti so‘lak bezi og‘iz bo‘shlig‘ida joylashgan juft yirik so‘lak bezlaridan biri bo‘lib, og‘iz bo‘shlig‘ining namligini saqlash, ovqat hazm qilishning dastlabki bosqichini ta‘minlash va shilliq qavatni himoya qilishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu bez og‘iz bo‘shlig‘ining tubida, tilning ikki yonida joylashadi. Til osti so‘lak bezining anatomik tuzilishi, chiqaruv yo‘llari, qon bilan ta‘minlanishi va innervatsiyasini o‘rganish uning yallig‘lanish kasalliklari, kistalari, so‘lak yo‘llari patologiyalari va o‘smalarini tashxislashda muhim hisoblanadi. Ushbu maqolada til osti so‘lak bezining anatomik va fiziologik xususiyatlari, asosiy kasalliklari hamda zamonaviy diagnostika usullari yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *til osti so‘lak bezi, sublingual bez, so‘lak, sialadenit, ranula, so‘lak yo‘llari, og‘iz bo‘shlig‘i.*

KIRISH

So‘lak bezlari ovqat hazm qilish jarayoni, og‘iz bo‘shlig‘i shilliq qavatini namlash va himoya qilishda muhim rol o‘ynaydi. Yirik so‘lak bezlari quloq oldi, jag‘ osti va til osti bezlariga bo‘linadi. Til osti so‘lak bezi ushbu bezlar orasida eng kichigi hisoblanadi.

Til osti bezi og‘iz bo‘shlig‘i tubining oldingi qismida, tilning ikki tomonida joylashib, uning anatomik joylashuvi og‘iz bo‘shlig‘i patologiyalarini baholashda muhim ahamiyatga ega. Bez ko‘plab mayda chiqaruv yo‘llariga ega bo‘lib, ular og‘iz bo‘shlig‘i tubiga ochiladi.

Maqsad

Tadqiqotning maqsadi til osti so‘lak bezining anatomik va fiziologik xususiyatlarini, uning asosiy kasalliklarini, klinik belgilarini hamda zamonaviy diagnostika usullarini o‘rganishdan iborat.

Materiallar va usullar

Maqolani tayyorlashda odam anatomiyasi, fiziologiya, stomatologiya, otorinolarinologiya va yuz-jag‘ jarrohliligiga oid ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Til osti so‘lak bezining anatomik joylashuvi, chiqaruv yo‘llari, qon bilan ta‘minlanishi, innervatsiyasi va asosiy patologik holatlari haqidagi ma‘lumotlar umumlashtirildi.

Natijalar

Til osti so‘lak bezi og‘iz bo‘shlig‘i tubining shilliq qavati ostida, tilning pastki yuzasi va pastki jag‘ning ichki qismi orasida joylashadi. Bezning yuqori yuzasi og‘iz bo‘shlig‘i shilliq qavati bilan qoplangan bo‘lib, uning ustida til osti burmasi hosil bo‘ladi.

Til osti bezining chiqaruv yo‘llari asosan ko‘plab mayda yo‘llardan tashkil topgan bo‘lib, ular og‘iz bo‘shlig‘i tubiga bevosita ochiladi. Ulardan eng yirigi ayrim hollarda jag‘ osti so‘lak bezining chiqaruv yo‘liga qo‘shilishi yoki uning yonida ochilishi mumkin.

Bez asosan shilliq tipdagi sekret ishlab chiqaradi. Ushbu sekret og‘iz bo‘shlig‘ini namlab turadi, ovqatni yumshatadi va yutish jarayonini yengillashtiradi. So‘lak tarkibidagi biologik faol moddalar og‘iz bo‘shlig‘i mikroorganizmlariga qarshi himoyada ham ishtirok etadi.

Til osti so‘lak bezining sekretor faoliyati vegetativ nerv tizimi tomonidan boshqariladi. Parasimpatik nerv tolalari so‘lak ajralishini kuchaytiradi. Bezning qon bilan ta‘minlanishida til arteriyasi va yuz arteriyasining shoxlari ishtirok etadi.

Til osti bezining muhim patologik holatlaridan biri ranula hisoblanadi. Ranula — so‘lakning to‘planishi natijasida og‘iz bo‘shlig‘i tubida hosil bo‘ladigan mukotsel bo‘lib, ko‘pincha til osti so‘lak bezining chiqaruv yo‘llari bilan bog‘liq bo‘ladi. Klinik jihatdan u yumshoq, ko‘pincha og‘riqsiz va ko‘kimtir tusli shish ko‘rinishida namoyon bo‘lishi mumkin.

Ranula kichik bo‘lsa, faqat mahalliy noqulaylik keltirib chiqarishi mumkin. Katta o‘lchamdagi ranula esa tilning yuqoriga siljishiga, chaynash va yutishning qiyinlashishiga olib kelishi mumkin. Ba‘zi hollarda patologik jarayon og‘iz bo‘shlig‘i tubidan bo‘yin yumshoq to‘qimalariga tarqalishi mumkin.

Til osti sohasida yallig‘lanish jarayoni — sialadenit ham rivojlanishi mumkin. Bunda og‘riq, shish, mahalliy noqulaylik va so‘lak ajralishining buzilishi kuzatiladi. Yallig‘lanishning kelib chiqishida infeksiya omillar, chiqaruv yo‘lining obstruksiyasi va boshqa mahalliy sabablar rol o‘ynashi mumkin.

Til osti so‘lak bezining patologiyalarini aniqlashda klinik tekshiruv muhim o‘rin tutadi. Og‘iz bo‘shlig‘i tubini ko‘zdan kechirish va palpatsiya qilish orqali shishning joylashuvi, konsistensiyasi va og‘riqliligi baholanadi.

Ultratovush tekshiruvi so‘lak bezlari patologiyasini baholashda qo‘llaniladigan noinvaziv usullardan biridir. Murakkab yoki chuqur joylashgan patologik jarayonlarda kompyuter tomografiyasi va magnit-rezonans tomografiyasidan foydalanish mumkin.

Muhokama

Til osti so‘lak bezining anatomik joylashuvi uning kasalliklarini klinik jihatdan baholashni talab qiladi. Ayniqsa, og‘iz bo‘shlig‘i tubida paydo bo‘lgan yumshoq shishlarda ranulani boshqa kistoz va yallig‘lanish jarayonlaridan differensial tashxislash muhimdir.

Ranulani aniqlashda klinik ko‘rinish katta ahamiyatga ega bo‘lsa-da, ultratovush tekshiruvi va boshqa tasvirlash usullari patologik jarayonning hajmi va atrofdagi anatomik tuzilmalar bilan munosabatini baholashga yordam beradi.

Davolash usuli patologiyaning turi va klinik kechishiga qarab belgilanadi. Kichik va simptom bermaydigan ayrim o‘zgarishlar kuzatuvni talab qilishi mumkin. Klinik jihatdan ahamiyatli ranula va boshqa patologik jarayonlarda esa jarrohlik yoki minimal invaziv davolash usullari ko‘rib chiqiladi.

Xulosa

Til osti so‘lak bezi og‘iz bo‘shlig‘i faoliyatini ta‘minlovchi muhim anatomik tuzilma bo‘lib, so‘lak ajralishi, shilliq qavatni namlash va mahalliy himoya mexanizmlarida ishtirok etadi. Bezning og‘iz bo‘shlig‘i tubida joylashishi va ko‘plab chiqaruv yo‘llariga ega bo‘lishi uning patologiyalarini o‘ziga xos klinik ko‘rinishlarda namoyon bo‘lishiga sabab bo‘ladi.

Ranula va sialadenit til osti so‘lak bezi bilan bog‘liq muhim klinik holatlardan hisoblanadi. Ularni o‘z vaqtida aniqlash uchun klinik ko‘rik, palpatsiya va zaruratga ko‘ra instrumental tekshiruvlardan foydalanish lozim. Erta tashxis va to‘g‘ri davolash og‘iz bo‘shlig‘i funksiyalarini saqlash hamda asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Standring S. Gray’s Anatomy: The Anatomical Basis of Clinical Practice. Elsevier.
2. Kumar V., Abbas A.K., Aster J.C. Robbins and Cotran Pathologic Basis of Disease. Elsevier.
3. Neville B.W. Oral and Maxillofacial Pathology. Elsevier.
4. Flint P.W. Cummings Otolaryngology: Head and Neck Surgery. Elsevier.
5. Scully C. Oral and Maxillofacial Medicine: The Basis of Diagnosis and Treatment. Elsevier.